

preview

DE NIEUWE INDISCHE SPEELFILM VAN MARION BLOEM

VER VAN FAMILIE

Een Indisch boek kun je in je eentje schrijven in de avonduren, maar voor een Indische speelfilm zijn kapitalen nodig. In het verleden waren er niet voldoende geldschieters bereid te investeren in de realisering van Marion Bloem's grote wens: de eerste echte Indische speelfilm te maken. Door een projectsubsidie van Het Gebaar is het nu toch gelukt. Indisch Anders mocht vast een bijna-klaar versie zien van de langverwachte film *Ver van familie*.

door Pamela Pattynama

FOTO: HENK DE WITTE

FOTO: HENK DE WITTE

█ 'Ik wil onze geschiedenis vertellen,' zegt kunstenaar Astrid in *Ver van familie*, de eerste speelfilm van Marion Bloem. Astrid stelt een Indische expositie samen en in de film is deze expositie een betekenisvol element. Als muze dient haar oma Em en het middelpunt wordt gevormd door een groot object: een boom die elke vermenging, verwantschap en relatie van een wijdvertakte familie in beeld brengt. De geografische herkomst van ieder familielid, hun aanhang en kinderen en weer de kinderen daarvan hebben er een plaats in gekregen door middel van objecten en foto's. Aan de stamboom is af te lezen waar de vertakkingen heen reikten zodat heden met verleden is verweven. Ook de toekomst lijkt

erin verwerkt omdat alle familie verhalen, de bekende en vertrouwde, maar ook de verborgen en geheime verhalen er om heen hangen. Op de opening van de tentoonstelling zijn bovendien alle leden van de familie vanuit het hele land weer eens bij elkaar gekomen. Zo stelt de expositie in het klein voor wat de film op macroniveau verbeeldt; de voortgaande geschiedenis van verschillende generaties van een Indo grootfamilie. Veelzijdig kunstenaar Marion Bloem wilde deze film, naar eigen zeggen, al jaren geleden maken. Nu heeft financiering van Het Gebaar haar de kans gegeven het project te realiseren.

Ver van familie is gebaseerd op Bloem's gelijknamige roman uit 1999. Boek en film gaan over de familie König die na de onafhankelijkheid van Indonesië naar Nederland repatrieerde. Het is 1986. In Nederland heeft de spruitjeslucht allang plaats gemaakt voor een vrijmoediger klimaat waarin minder orthodoxe vormen van seksualiteit geëxploreerd worden. Tegelijkertijd heeft de aandacht voor nieuwkomers in het publieke domein ook voor Indische Nederlanders ruimte gecreëerd hun identiteit te claimen. Bloem's roman verwijst naar die identiteitsclaim met 13 hoofdstukken waarin steeds een ander familielid het woord neemt. Zo werd *Ver van familie* een familie verhaal waarvan het perspectief telkens kantelt. In de verschillende hoofdstukken verschijnen steeds weer meer familieleden. We ontmoeten verwanten die niet allemaal evenveel met elkaar ophebben, maar toch blijkt de familieband op cruciale momenten hecht. In

dat complex van verhalen doet Barbie König, een volwassen, maar verloren kleinkind van oma Em haar intrede. Zij fungeert als de vreemdeling die van alle kanten wordt bekeken en als katalysator de verhalen openbreekt. Barbie groeide op in Amerika nadat haar vader plotseling uit Nederland vertrok met zijn tweede vrouw Patty en het dochtertje uit zijn eerste huwelijk. Deze te vroeg gestorven vader Buddy is de jongste zoon van oma Em.

De film is een vrije bewerking van de roman. Veel personages zijn verdwenen en de plot kent nogal wat veranderingen. Een grote wijziging is bijvoorbeeld dat het verhaal niet verteld wordt door verschillende stemmen, maar chronologisch doorloopt. Daardoor is de gelaagdheid niet verdwenen; deze wordt nu visueel tot uitdrukking gebracht bijvoorbeeld door gedrag, blikken en Indische gebaren die woordeloos een verhaal vertellen en door objecten die (voor insiders) verwijzen naar de Indische cultuur. De belangrijkste verhaallaag is echter de voice-over. Het is de stem van Oma Em die de vertelling telkens onderbreekt met herinneringen aan haar bestaan dat bijna ten einde is. Zij is ziek en de familie vreest dat zij snel zal sterven. Haar zachtmoedige interventies zorgen voor een vertelling die steeds opkomt en wegzinkt. Door dat ritme van eb en vloed wordt Oma Em's verhaal de belangrijkste vertelling, ook al lijkt het een achtergrondverhaal. Bloem koos hier een mooie suggestieve structuur om te laten zien hoe het onzichtbare koloniale verhaal steeds voelbaar aanwezig blijft in

Indische families. Oma Em wordt trouwens prachtig gespeeld door Anneke Grönloh.

Oma Em ging vroeger regelmatig in Amerika op bezoek, maar de meeste familieleden hadden geen contact meer met de doorgemigreerde oom, noch met zijn dochter. Nadat zij zich heeft losgerukt van een getrouwde minnaar en nadat stiefmoeder Patty gestorven is, reist Barbie alleen naar Nederland om haar oma op te zoeken. Hier aangekomen blijkt het vreemd gesteld met de beroemde Indische gastvrijheid. Niemand van de familie heeft tijd haar van het vliegveld te halen. Zij stuit op weerstand en de familie houdt

Uw eigen boek... Er is toch niets leukers dan uw naam op een boekenkast te zien?

Wij maken al meer dan 30 jaar boeken in oplagen van 10 tot 10.000, en helpen u graag met het schrijven van uw eigen boek.

Holland Graphic Consultants BV
tel: 026 3391209,
mob: 0627261006
info@DeBoekenMaker.com

www.DeBoekenMaker.com

Marion Bloem tijdens het Tong Tong Festival van 2006

FOTO: HANDEH GOMEN

haar weg van oma Em. Tot op het laatst blijft de kijker in het ongewisse of Barbie haar oma ooit zal zien. Bovendien wordt zij geconfronteerd met raadsels rondom haar vader en haar biologische moeder Maudi. Deze legendarische schoonheid (die ook nog innemend was en uitstekend Indisch kon koken!) is onder verdachte omstandigheden verongelukt. Weet Barbie misschien meer; als kleuter zat zij immers achterin de auto toen Maudi uit de auto viel? En waarom is Buddy zo snel opnieuw getrouwd en toen overhaast uit Nederland vertrokken? Astrid hoopt meer van Barbie te horen, Patty was immers de dochter van Suus, voor wie opa, oma Em een tijdlang in de steek heeft gelaten. Maar de kettingrokende Barbie die gaat kokhalzen van Indisch eten (of omdat zij zwanger is?) weet van niets. Naarmate het verhaal vordert komen zij, en wij steeds meer te weten over waarom Buddy ver van zijn familie wilde zijn. Voornamelijk via *flashbacks*, het filmische middel bij uitstek om herinneringen aan te duiden, worden de geheimen van deze familie onthuld. Maar het einde blijft open: zal Barbie, net als haar vader Buddy eeuwig blijven zwerven? Leuk is in ieder geval dat Barbie geen kokette invulling krijgt; Terence Scheurs speelt gelukkig niet het traditionele Indische meisje met tinka's, waardoor zij juist iets intrigerends krijgt.

Thematisch is *Ver van familie* echt een Indische film. Hij gaat over Indische mensen en is gesitueerd tegen de achtergrond van de Nederlands-Indische herinnering van kampen, repatriëring en assimilatie. Die herinneringsgeschiedenis komt uiteraard tot uiting in het script. Maar onmiskenbaar Indische verwijzingen liggen in het jaren '60 interieur van ontroerend volle, Indische huiskamers, de sepiakleurige foto's uit Indië, het schort van de lempere kokende oom Lex en de plastic emmertjes waarin zelfgemaakt Indisch eten in grote hoeveelheden wordt aangevoerd. De focus van de film ligt bij de soesa van een Indo grootfamilie met al hun warmte

en onderling gekissebis. Beelden van rumoerige koempoelans laten zien hoe de beschermende ruimte van een familie zorgt voor de overdracht van Indische gewoonten en tradities. Dat die overdracht onder Indo's ook enghartig kan zijn, komt mooi tot uiting in de scènes waarin de familie ter ere van Barbie een feestelijke selamatan geeft. Wat Barbie niet weet, is dat de koempoelan aangericht is om haar weg te houden van haar oma. Bovendien heeft tante Joyce het groots aangepakt met de conventionele rijsttafel, terwijl ze heel goed weet dat de eregast niet van Indisch eten houdt. Die beelden waarin iedereen samen gezellig zit te eten, tonen tegelijkertijd de saamhorigheid, de onderlinge band en de uitsluitingsmechanismen en benauwende verstikking die een grote Indo familie voor sommigen kan opleveren.

Indisch is de film ook vanwege haar intertekstualiteit. De verbindingslijnen met trouwde verhalen en beelden uit de Indische cultuur zijn uiterst intrigerend. Zo doet hij denken aan de geheimen die de familie in Louis Couperus' *Van oude mensen, de dingen die voorbij gaan* (1906) kwelden. Ook de intriges binnen Rob Nieuwenhuys' uitgebreide familie in *Vergeelde portretten uit een Indisch familiealbum* (1954) worden opgeroepen, tezamen met al die andere Indische verhalen waarin aanhoudend de familie-als-geheel de hoofdrol speelt. Nog interessanter is dat Bloem haar eigen werk citeert. In haar ambitieuze roman *Vaders van betekenis* (1989) krijgt Indo schrijfster 'Babs' van haar vader een simpele plastic tas. Deze blijkt een schatkamer, een wanordelijk archief vol brieven, notities, verhaaltjes, recepten, bandjes, foto's, knipsels, en zelfs een kampdagboek van een tante. Aan de hand daarvan reconstrueert Babs een familiechroniek rondom een mysterieus verdwenen oom. In stukjes en brokjes traceert Babs de levensloop van een in 1775 geboren buitenechtelijk verwekte, gemengde bastaardzoon van Gouverneur-generaal Van Riemsdijk, Buddy van Smeir (let

Talkshow met Marion Bloem & acteurs uit *Ver van familie*

Zaterdagmiddag 24 mei zijn journalist Ricci Scheldwacht en tv-presentatrice Nada van Nie – die beiden ook in *Ver van familie* acteren – gastheer en gastvrouw van een talkshow in het grote Bintang-Theater van de Pasar Malam Besar. Zij ontvangen dan o.a. Marion Bloem, Terence Schreurs en kunstenares Margot Anusckek, die verantwoordelijk was voor de imposante (stam-)boom in *Ver van familie*. Er zullen voor het eerst enkele filmfragmenten worden vertoond, er

wordt filmmuziek gespeeld door Maurice Rugebregt, en de pentjakgroep o.l.v. René Cornelissen die ook in de film te zien is, zal een optreden geven. Een bijzonder programma voor iedereen die nieuwsgierig is naar de film van Marion Bloem!

Op 23 mei vertellen art director Dewi van den Heuvel en kostuumontwerper Linda Bogers in het Bibit-Theater (20.00 uur) hoe zij de film zijn Indische look hebben gegeven.

op de omgekeerde naam). In verschillende gedaantes zwerft deze Buddy door de eeuwen heen en personifieert alle historische momenten die de geschiedenis van Indo's hebben bepaald. Bloems caleidoscopische aanpak vermengt heden, verleden en toekomst en zoekt de sporen van de Indische diaspora in Indië, Nederland, Indonesië, Amerika. Met Buddy creëerde de schrijfster een ongrijpbare, maar onsterfelijke Indo oervader. In *Ver van familie* duikt hij weer op als Barbie's verdwenen en onbeheersbare vader. In de contemporaine familiegeschiedenis die deze film uitbeeldt komt Buddy nauwelijks in beeld, en dan alleen in korte flashbacks. Zijn verstopte aanwezigheid heeft te maken met het familiegeheim dat ik hier niet ga verklappen. Maar ook kan men in zijn verborgen verschijning iets teruglezen van de ongrijpbaarheid van de Indische cultuur.

Voor de verfilming van haar boek heeft Bloem voor betekenisvolle veranderingen gekozen. Die aanpassingen zijn interessant omdat ze een aanwijzing zijn voor de dynamiek van familiegeschiedbeelden. Zo is er een scène ingelast waarin Barbie een 'allochtone' vluchteling ontmoet. De scène pre-

senteert de Indische geschiedenis als deel van een veel groter geschiedverhaal waarin niet alleen de dekolonisatie, maar ook de recente globalisering en andere migratiestromen hun ruimte opeisen. *Ver van familie* laat zich kennen als onmiskenbaar Indisch, en juist daarom vertelt het een migrantenverhaal waarin ook andere migranten zich moeten kunnen herkennen.

Tenslotte: De film geeft veel minder dan *Vaders van betekenis* een caleidoscopisch beeld van de Indo geschiedenis. Niettemin kunnen het gelaagde scenario, de vele woordenloze verhalen en het open einde wel als verwijzingen naar de fragmentarische geschiedenis van Indische families gelden, een geschiedenis die vele vormen kent en zich op meerdere plaatsen heeft afgespeeld. Bovenal herinnert deze nieuwe Indische film mij eraan dat zolang er steeds weer nieuwe verhalen en films over de Indische geschiedenis worden gemaakt het Indische blijft bestaan, hoe ongrijpbaar ook. *Ver van familie* vernieuwt, doorbreekt en continueert de Indische (familie)geschiedenis. De film vormt daarmee een belangrijke bijdrage aan het collectief Indisch geheugen. Gaat allen zien deze nieuwe Indische film!

FOTO: KERS DE WITTE

De film *Ver van familie* (een productie van Rocketta Film) komt naar verwachting na de zomer in de bioscoop. Kijk op www.vervanfamilie.nl voor meer informatie.

KAMPEREN MET OOM NIPPON
Donald Sorgdrager
978-90-78215-29-5
176 pag. € 20,00

Kamperen met oom Nippon
Donald Sorgdrager

WIJ WERDEN MISLEID
Rien Snijders
ISBN: 90-75665-83-0
72 pag. € 14,50

Wij werden misleid
Rien Snijders

Verkrijgbaar bij boekhandel of via www.uitgeverijcontrast.nl